

UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

 Publisher's version

The permanent address of the publication is <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201304031068>

Author(s): Jokinen, Arto
Title: Miten miestä merkitään?
Main work: Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa
Editor(s): Jokinen, Arto
Year: 2003
Pages: 7-31
ISBN: 978-951-44-9122-1
Publisher: Tampere University Press
Item Type: Article in Compiled Work
Language: fi
URN: URN:NBN:fi:uta-201304031068

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

MITEN MIESTÄ MERKITÄÄN?

Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen

Arto Jokinen

Miestä koskevassa tutkimuksessa 'maskuliinisuus' on noussut keskeiseksi miestä koskevaksi analyttiseksi käsitteeksi. Sen merkitys kuitenkin vaihtelee arkikielen puhetavoissa sekä sosiaalitieteiden ja humanististen tieteiden diskursseissa varsin paljon, joten on syytä kirkastaa sen käyttötapaa tässä kirjassa.

Arkikielessä maskuliinisuus viittaa miehisinä pidettyihin asioihin, ilmiöihin ja tekoihin. Maskuliinisuus on sitä, mitä sen sanotaan olevan. Tämä sanominen, kirjoittaminen, laulaminen tai verkkosivun rakentaminen on kulttuurisidonnaista sosiaalista toimintaa.

Maskuliinisuutta voi argumentoida uudella tavoin, mutta puhujan on otettava huomioon aiemmat aiheesta esitetyt argumentit, jos haluaa tulla vakavasti otetuksi ja kuulluksi. Jokainen uusi väite maskuliinisuudesta on suhteessa aiempiin siitä esitettyihin väitteisiin. Tämän takia metafora ”miehet ovat sateenkaaria” kuulostaa vielä oudommalta kuin metafora ”miehet ovat höyryjuna”. Sateenkaarien värikylläisyys ja katseen kohteena oleminen liitetään enemmän feminiinisyteen kuin maskuliinisuuteen, kun taas höyryjuna voimakkaana metallikoneena ja toimijana assosioituu helpommin maskuliinisuuteen. Kulttuurinen ymmärrys maskuliini-

suudesta mahdollistaa yhtäältä havaitsemisen ja siitä argumentoinnin, mutta toisaalta tuo kulttuurisesti jaettu ymmärrys maskuliinisuudesta myös rajaa mahdollisuuksia havaita ja argumentoida sitä.

Maskuliinisuuden teoria

Persoonallisuuspiirteiden kategoria

Länsimaisessa kulttuurissa maskuliinisina ominaisuuksina pidetään yleisesti toiminnallisuutta, hallitsevuutta, suoriutumista, rationaalisuutta, kilpailullisuutta, fyysistä voimaa ja väkivaltaa. Missään tapauksessa maskuliinisuuteen eivät kuulu feminiiniseksi määritellyt piirteet, joita ovat muun muassa yhteisöllisyys, emotionaalisuus ja empaattisuus. Maskuliinisuus ja feminiinisyys ymmärretään toistensa vastakohtina ja vieläpä siten, ettei maskuliinisuuteen sekoitu mitään feminiinisyydestä.¹ Kyse on jatkumosta, jonka ääripäinä ovat puhdas maskuliinisuus ja puhdas feminiinisyys ja joita yhdistää heteroseksuaalinen halu.

Ihmisten valtaosa jää ääripäiden väliin, minkä takia esimerkiksi miesten ei edes oleteta täyttyvän maskuliinisuudesta kokonaan, vaan miehissä sallitaan ripaus ensisijaisesti naisiin liitettävää feminiinisyttä. Jopa mytopoeettisen miesliikkeen henkinen johtaja Robert Bly (1992, 114) toteaa kirjassaan *Rautahannu*, että ”tietävästi jokaisen miehen sisässä on nainen ja jokaisen naisen sisässä mies”, vaikka muutoin hän peräänkuuluttaa alkuperäistä, aitoa ja puhdasta

¹ Mies–naisjaosta ja sen perusteista on kirjoitettu feminismissä ja naistutkimuksessa 60-luvulta lähtien. Kyse on mieheen ja naiseen tai maskuliinisuuteen ja feminiinisuuteen liitettävistä vastakohtaisista stereotyyppioista. En puutu asiaan tässä sen enempää, koska Niklas Vainio purkaa kyseisen binaariopposition artikkelissa Veikka Gustafssonin maskuliinisuudesta ja luontosuhteesta.

miehuutta. Silti kulttuuristen ja sosiaalisten odotusten mukaan miehessä tulee olla huomattavasti enemmän maskuliinisuutta kuin feminiinisuutta. Hänen tulee osoittaa olevansa ”todellinen mies”.

Edellä sanomani perusteella maskuliinisuus merkitsee

- (1) persoonallisuuteen ja ruumiiseen viittaavien piirteiden kategoriaa, jolle löytyy analogiansa ja symbolinsa esineiden ja ilmiöiden maailmasta.

Maskuliinisuus viittaa siis sekä edellä mainitun jatkumon toiseen ääripäähän – puhtaaseen maskuliinisuuteen – että jatkumon maskuliinisen puoleiseen osaan, jolla sijaitsee useita enemmän tai vähemmän feminiinisuutta sisältäviä maskuliinisia subjektipositioita.

Subjektipositiot voi ymmärtää (tilanteisina) identiteetteinä, minää kuvaavina (jäsen)kategorisointeina tai narratiivisina itsemäärittelyinä tai henkilöhaahmotelmina. (...) Kun henkilö on asettunut tai asetettu tiettyyn subjektipositioon, hän tulkitsee maailman tältä paikalta käsin, siihen paikkaan kytkeytyvien metaforien, kerrontatapojen ja käsitteistön sekä tekstuaalisten käytäntöjen kautta. (Ronkainen 1999, 34–35.)

Maskuliinisiin subjektipositioihin asettumalla yksilötoimijasta rakentuu maskuliininen subjektiviteetti, joka voidaan ymmärtää diskursiivisten subjektipositioiden, eletyn kokemuksen ja puhetapojen historiana. ”Subjektiviteetti muotoutuu tiettyssä ajassa ja paikassa, tietyissä tilanteissa *elettyjen* diskursiivisten subjektipositioiden kautta” (Ronkainen 1999, 36). Puhe subjektista (erotuksena subjektiviteetista) kiinnittyy puolestaan filosofiseen keskusteluun modernin subjektin rakentumisesta. Modernilla subjektilla viitataan kartesiolaiseen, humanistiseen tai porvalliseen yksilötoimijajsubjektiin, joka on rationaalinen ja autonominen oman elämänsä määrittäjä ja tuottaja. Moderni subjekti on universaali tiedon lähde ja vallan käyttäjä. Tällainen subjekti on leimallisesti maskuliini-

nen mutta paradoksaalisesti silti sukupuoleton, mihin liittyy yksi feministisen tutkimuksen kysymyksenasetteluista. (Ks. esim. Braiddotti 1993; Kosonen 1996; Ronkainen 1999.)

Ongelmallisiksi maskuliiniseksi subjekteiksi ja subjektiviteeteiksi on koettu ne, joihin sekoittuu feminiinisyttä. Milloin maskuliininen subjekti ei ole enää maskuliininen ja mitä se on sen jälkeen? Mieskeskeisissä kulttuureissa mieheyden normittaminen ja vartioiminen on tärkeää. Miehen tulee olla mies, ts. riittävän maskuliininen, mitä varten ovat kehittyneet miehen henkiset ja fyysiset ihannemitat. Maskuliinisuus on laajentunut viittamaan maskuliinisista ja kaikille avoimista persoonallisuudenpiirteistä merkitsemään myös miehen ideaalia. Maskuliinisuus ei viittaa vain siihen, mitä kulttuurissa pidetään miesmäisenä tai miehisenä, vaan myös siihen, mitä kulttuurissa miesten oletetaan tekevän, tuntevan ja puhuvan. Maskuliinisuus sisältää siis miehen mentaaliset, psyykkiset, sosiaaliset ja fyysiset ihannemitat. Tämä ideaali ymmärretään pakottavaksi: poikien ja miesten tulee pyrkiä sitä kohden. Miehen arvostus määrittyy hänen kyvystään täyttää maskuliinisuuden määreet.²

Tämän perusteella voidaan tehdä toinen määritelmä maskuliinisuudesta:

- (2) Maskuliinisuus on miehisten ominaisuuksien ideaali, jota kohden miehen tulee elämässä pyrkiä: mitä enemmän mies täyttää maskuliinisia määreitä, sitä arvostetumpi hän on miehenä. Mieheksi ei synnytä, miehuus ansaitaan.

Kun maskuliinisuus ymmärretään ideaaliksi, jota kohti miehet pyrkivät, tulee miesten välinen kilpailu, tietoinen riskienotto tai väkivaltaisuus ymmärrettäväksi. Miehet hankkivat maskuliinisuutta osoittamalla niin sanottua mieskuntoaan kulttuurin maskuliini-

² Näihin pohdintoihin keskittyy suuri osa kriittisen miestutkimuksen ja miestutkimuksen (ks. erosta Jokinen 1999) teoreettisesta kirjoittelusta. Ks. esim. Badinter 1993; Connell 1995; Kaufman 1987; Mac An Ghail 1994; Siltala 1994.

siksi määrittäneillä tavoilla. Kriittisen miestutkimuksen yksi problematisointi koskeekin sitä, mikä ajaa miehet maskuliinisuuden tavoitteluun. Mitä miehet hyötyvät maskuliinisuudesta, ja mitä he menettävät?

Maskuliinisuuksien kirjo

Sosiaalitieteiden hallitseva paradigma oli 1960-luvulla rooliteoria, josta myös niin sanottu toisen aallon feminismi ja naistutkimus ammensivat. Yleistäen voidaan sanoa, että feminismissä todettiin naisten sorron perustuvan naisten alistaiseen sukupuolirooliin. Koska rooli on konstruktio, niin muuttamalla tuota konstruktioita naiset voivat vapautua patriarkalisesta sorrosta. Yhdysvalloissa 1970-luvulla joukko miehiä innostui soveltamaan sukupuoliroolin käsitettä myös miehiin. He totesivat, että myös mies on sorretussa asemassa.³ Miesroolia tulee siis muuttaa. Samalla todettiin, että yksi sukupuolirooli ei edes laajasti abstrahoituna riitä kuvaamaan miesten erilaisia elämäntapoja. Tarvittiin käsitteitä puhua eri miesten mieheyksistä ja niiden suhteista toisiinsa. (Edley & Wetherell 1995, 70–95; Connell 1995, 21–27.) Tähän haasteeseen vastattiin eri tavoin, mutta teoretisoinnissa ja kirjoittelussa tavoitteena oli löytää tapa puhua samaan aikaan sekä miesten moneudesta että miehiä yhteenliittävästä vallasta. Vastauksena on esitetty esimerkiksi käsitteitä 'maskulinismi' tai 'maskuliininen ideologia' (Brittan 1989), 'maskuliininen mystiikka' (Miedzian 1991), 'maskuliininen myytti' (Easthope 1986) tai on puhuttu miehistä hallitsevana sukupuoliluokkana (Hearn 1987). Ideaalimaskuliinisuudesta on sit-

³ Yhdysvalloissa 70-luvulla kehittyneitä populaarien mieskirjojen tulvaa kutsuttiin nimellä "Books about Men". Suomessa vastaavia mieskirjoja on ilmestynyt 80-luvulta saakka, esimerkiksi Vilskan *Mies, löydä itsesi* (1986), Kurosen *Willin miehen teologia* (1995) ja Saurin *Hyvä mies* (1998).

temmin puhuttu perinteisenä, traditionaalisenä tai patriarkaalisenä maskuliinisuutena.

Pitkälti sukupuolirooliteorian kritiikkinä tutkijat Tim Carrigan, R.W. Connel ja John Lee julkaisivat vuonna 1985 artikkelin ”New Sociology of Masculinity”, jossa he lanseerasivat käsitteen ’hegemoninen maskuliinisuus’. Siinä yhtyvät gramscilainen käsitys hegemoniasta tietyn ryhmän hallitsevana asemana tietyssä ajassa ja paikassa sekä uudenlainen maskuliinisuuden teoria. Ruotsalaisen kriittisen miestutkijan Marie Nordbergin mukaan käsitteen ansio on siinä, että se mahdollistaa sukupuolirooliteoriasta kadonneen sukupuolen ja vallan kietoutumisen käsittelemisen (Nordberg 2000, 39). ’Hegemonisesta maskuliinisuudesta’ on tullut kriittisessä miestutkimuksessa suosittu mutta myös kiistelty käsite.⁴ Se sisältää edellä mainitut kulttuurisesti ja sosiaalisesti etusijaiset ideaalimaskuliinisuuden mitat, mutta se pitää sisällään muutakin. Käsitettä on tarkentanut R.W. Connell, jonka genderteoriaan syvennyn seuraavaksi.

Genderteoria ja konfiguraatio

Connell muistuttaa kirjassaan *Masculinities* (1995, 29, 68), että maskuliinisuudelle ja feminiinisuudelle keskeistä on se, että ne järjestävät sosiaalisia suhteita ja esiintyvät samanaikaisesti mutta polaaraisesti. Kulttuuri, joka ei kohtelee naisia ja miehiä kahtena erilaisena ihmistyyppinä, ei tarvitse maskuliinisuuden ja feminiinisuuden käsitteitä.

Connellin aiemmassa tutkimuksessa *Gender and Power* (1987, 179) esittämää ajatusta⁵ mukaellen esitän, että välttämättä ei ole

⁴ Esimerkiksi vuosittaisen pohjoismaisten miestutkijoiden workshopin aihe oli vuonna 1999 ”Hegemoni och mansforskning”, jossa pohdittiin hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen sisältöä ja käyttömahdollisuuksia pohjoismaisessa miestä koskevassa tutkimuksessa. Ks. käsitteen kriittistä Whitehead (2002, 91–94).

⁵ Connellin mukaan ”feminiinisyksistä ei välttämättä löydy jotain tiettyä

olemassa mitään psykologista, sosiaalista tai fyysistä piirrettä, joka esiintyisi kaikissa eri miehissä ja jonka voisi nimetä maskuliiniseksi. Välttämättä ei ole mitään sellaista yksikköä, joka tuottaisi edes perinteiseksi kutsutun patriarkaalisen maskuliinisuuden. Tietystä yhteiskunnassa ja kulttuurissa tietynä aikana eri maskuliinisuuksia liittävät yhteen käsitys miehen ruumiista (miltä mies näyttää/tulee näyttää) ja psyko-sosiaaliset määritelmät miehestä (millainen mies on/tulee olla). Näihin liittyvät miehelle mahdolliset miehiseksi nimeytyt subjekti-positiot ja niihin liittyvät toimijuudet eri symboli- ja merkitysjärjestelmissä sekä näiden paikkojen suhde naisten vastaviin paikkoihin. Maskuliinisuudessa itsessään ei ole substanssia, perustaa, joka tuottaisi maskuliinisuuden. Jostain tulee maskuliinista, kun se merkitään tai nimetään maskuliiniseksi.

Maskuliinisuuksia ja feminiinisyyskäsitteitä tuotetaan yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa rakenteissa. Connellin mukaan keskeisiä mutta eivät ainoita ovat tuotantoon ja työhön, valtaan sekä läheisiin ihmissuhteisiin liittyvät rakenteet. Maskuliinisuuksia ja feminiinisyyskäsitteitä järjestää ja konstruoi ennen kaikkea työelämä sekä siihen liittyvä kotityö, ammattiyhdistys-, vapaaehtois- ja harrastustoiminta. Kaikkiällä löytyvät miesten ja naisten alat, miesten ja naisten toimet. Kyse on siitä, että työn sukupuolittunut jakautuminen tarjoaa tietyt työt tietyille ihmisille ja jakaa yhteiskunnan julkiseen ja yksityiseen. (Connell 1987, 91–166; Connell 1995, 35–39.)

Vallan rakenteissa ylin valta on tarkoitettu ensisijaisesti miehille. Tämä tarkoittaa yhteiskunnan poliittista ja taloudellista eliittiä, joka koostuu lähes yksinomaan miehistä. Samoin järjestyksen valvonta ja rangaistuslaitos ovat pitkälti miesten hallussa, kuten myös koulutuslaitoksen päättävät instanssit. Mutta vallan keskittyminen miehille ja naisten jääminen vallankäytön kohteeksi kattaa usein myös suhteet kotona ja vapaa-ajan viettämisessä. (Connell 107–111;

psykologista ominaisuutta, joka erottaisi ne kaikista maskuliinisuuksista” (Connell 1987, 179.)

Brittan 1989.) Vaikka valta on keskittynyt miehille, se ei tarkoita, että kaikilla miesyksilöillä olisi valtaa. Se tarkoittaa, että vallankäyttö ja valta yleensä assosioituvat miehiin, ja vallankäyttö on tapa rakentaa maskuliinista subjektia. Valtaa käyttävä mies (tai nainen) on maskuliininen. Vallan kohteena oleva nainen (tai mies) on feminiinen. Tämä vallan sukupuolittuneisuus kattaa ihmisten elämän makuuhuoneista työelämän kautta globaaleihin rakenteisiin ja symbolisiin järjestelmiin.

Connellin strukturaalisesta teoriasta saadaan maskuliinisuuden kolmas määritelmä, jonka mukaan

- (3) Maskuliinisuus on kiinteän tai pysyvän objektin sijasta sosiaalisen prosessi ja tuon prosessin aika- ja paikkasidonnainen tulos. Maskuliinisuus on konfiguraatio, joka pakottaa ja houkuttelee miehiä omaksumaan tiettyjä maskuliinisia määreitä, mutta se ei ole yksittäisen miehen persoonallisuuspärteiden summa.

Konfiguraatio (engl. configuration) viittaa toisiinsa kietoutuviin mutta erilaisiin asioihin, jotka eivät muodosta koherenttia muodostelmaa tai muodostumaa (engl. formation). Konfiguraatio on ennemmin kenttä tai alue kuin rakenne (engl. structure), muodostuma tai muodostelma.⁶ Maskuliinisuudesta konfiguraationa on kyse seuraavista asioista. Se pitää sisällään

- (i) paikat sosiaalisten sukupuolten suhteissa
- (ii) käytännöt, jotka järjestävät noita paikkoja
- (iii) käytännöt, jotka niveltävät miehiä maskuliinisuuteen
- (iv) näiden käytäntöjen vaikutukset ruumiiseen ja persoonallisuuteen
- (v) näiden käytäntöjen vaikutukset kulttuuriin

⁶ Sanojen avaamisesta kiitän Tuula Gordonia.

Connell ei hegemonisesta maskuliinisuudesta kirjoittaessaan varsinaisesti tarkoita, että joku yksittäinen mies olisi tuo hegemoninen maskuliinisuus. Hän ei myöskään tarkoita, että olisi yksi hegemonisen maskuliinisuuden malli, jolle muut olisivat alisteisia. Hän käsittääkseni tarkoittaa, että hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraatio on löyhä muodostelma tai kenttä, johon hegemonia ja valta liittävät erilaisia miehiä ja heidän konstruoimiaan maskuliinisuuksia. Hegemoninen konfiguraatio on hyvin lähellä käsitystä hegemonisesta diskurssista tai diskursiivisesta muodostumasta, mihin palaan myöhemmin tässä artikkelissa.

Konfiguraatioon voi kuulua sosiaalisesti eriarvoisia miehiä. Samaten konfiguraatio pitää sisällään tietyssä kulttuurissa etusijaiset mieskuvat ja -ideaalit, jotka eivät siis ole lihaa ja verta, vaan representaatioita (selvennän käsitettä tuonnempana). Hegemonisen maskuliinisen konfiguraatiota yhteenliittävä elementti on miesten valta tai maskuliinisuuden hegemonia, jolla tarkoitan mieskeskeistä kulttuuria, jossa mies (abstraktiona) ja maskuliinisuus ovat aina ennen naista (abstraktiona) ja feminiinisyyttä.

Homososiaalisuus

Maskuliinisuus määrittäytyy erona feminiinisyudesta mutta myös arvottamisena toisiin maskuliinisuuksiin. Miesten tulee erota naisista, mutta paikka miesten keskinäisessä hierarkiassa löytyy kamppailemalla toisten miesten kanssa. Miehet esittävät miestä toisille miehille ja kaipaavat toisten miesten hyväksyntää ja kunnioitusta. Miehisyyttä todistetaan isille, työtovereille, esimiehille ja kavereille. Kaikkialla miehet arvioivat ja tuomitsevat toisiaan. Toki miehet todistavat maskuliinisuuttaan myös naisille, mutta se ei ole ensisijaista. Sen sijaan naisten suosio on yksi tapa todistaa mieheyttä toisille miehille. Täten maskuliinisuus on pitkälti homososiaalisesti säädeltyä ja esitettyä. (Kimmel 1996, 7.)

Maskuliinisuuden määrittäminen homososiaalisten suhteiden kautta sisältää veljellistä yhteenkuuluvuutta, jätkäsakkeja ja herrakerhoja, joissa miehistä toveruutta myös jollain tavoin juhlietaan ja juhlistetaan. Mutta heteromiesten homososiaalisuutta varjostaa pelko sosiaalisuuden erotisoitumisesta, mikä lienee yksi keskeisistä homofobian kasvualustoista. Homofobia on enemmän kuin irratiionaalista homoseksuaalien pelkoa. Miehet ennemmin pelkäävät, että toiset paljastavat heidän todellisen ei-maskuliinisen, ei-tosimiehisen olemuksensa. (Kimmel 1996, 8.)⁷

Toisten miesten pelko ei pitäydy ainoastaan uhkana sosiaalisten suhteiden erotisoitumisesta, vaan pelko jäsentää miesten luomia organisaatioita, järjestelmiä ja homososiaalisia liittymiä. Miehet kamppailevat keskenään, osoittavat toisilleen omaa mieskuntoaan, suorittavat miehuuskokeita ja pelkäävät epäonnistuvansa. Epäonnistuminen mitätöi miehen maskuliinisuuden kaikista aiemmista onnistumisista huolimatta. Kimmelin (1996, 6) mielestä maskuliinisuus ei ole niinkään halua valtaan, kontrolliin ja alistamiseen, vaan pelkoa, että joku toinen mies alistaa ja häpäisee.

Maskuliinisuuksien hierarkia

Miesten keskinäisessä kamppailussa eri maskuliinisuudet järjestyvät hierarkkisesti. Connell esittää, että maskuliinisuudet rakentuvat kahdentyyppisistä suhteista. Yhtäältä ne rakentuvat hegemonian, alistamisen ja kumppanuuden prosessissa, toisaalta valtuuttamisen ja marginalisoimisen prosessissa. (Connell 1995, 76-81; ks. myös Connell 1987, 183-186; Carrigan, Connell & Lee 1985; Jokinen 2000, 213-221; Nordberg 2000.) Hegemonisen maskuliini-

⁷ Ks. homofobiasta ja heteroseksismistä Adam (1998); Heikkinen (1994); Löfström (1999); Ståhlström (1999); Lehtonen J. (1999a; 1999b); homososiaalisuudesta Sedgwick (1985); Soikkeli (1996); Hoikkala (1996).

suuden konfiguraatiota käsittelin juuri aiemmin ja totesin, että sitä liittyy yhteen miesten valta ja maskuliinisuuden hegemonia. Tähän voi lisätä vielä käsittelemäni homososiaalisuuden. Valta liittyy miehiä yhteen, mutta se myös saa miehet kilpailemaan keskenään. Valan rakenteissa nykyinen ystävä voi olla huomenna vihollinen. Miesten väliseen ystävyyteen liittyy miesten valta, mikä tarkoittaa jatkuvaa ystävyyden ja potentiaalisen vihollisuuden jännitettä. Tämä valtaan liittyvä funktio on homofobian ohella toinen miesten välistä läheisyyttä säätelevä tekijä.

Connellin (1995, 79) mukaan suurin osa miehistä ei kykene täyttämään hegemonisen maskuliinisuuden määreitä kuin osittain, mutta he tukevat maskuliinisuuden hegemoniaa, koska siihen sisältyy lupaus vallasta ja ainakin periaatteessa naisia parempi kulttuurinen ja sosiaalinen asema. Nämä miehet muodostavat *kannattajien*⁸ konfiguraation, johon valtaosa heteromaskuliinisuuksista kuuluu. Nordberg (2000, 41) huomauttaa, että pohjoismaissa monet maskuliinisuuden hegemoniaa tukevat miehet ovat joutuneet tai onnistuneet tekemään kompromisseja tasa-arvoa vaativien naisten kanssa ja elävät varsin tasa-arvoisten ideaalien mukaan. Kokemukseni suomalaisesta miesliikkeestä ja -kulttuurista vahvistaa Nordbergin käsitystä. Sukupuolten välinen tasa-arvo hyväksytään pakon edessä ja periaatteessa. Käytännössä maskuliinista ylemmyydentuntoa ja miesten valtaa uusinnetaan miesten homososiaalisissa liittymissä, kuten sauna-, kapakka- ja peli-illoissa, osittain heteropornossa sekä myös muissa kulttuurituotteissa.

Hegemonisen maskuliinisuuden hallitseva asema perustuu alistamiseen ja sivuuttamiseen. *Alisteiset* maskuliinisuudet rakentuvat syrjäytymisen tai sarron kautta mahdollittomuutena tai kyvyttömyytenä täyttää hegemonisen maskuliinisuuden määreitä, kuten

⁸ Connell käyttää tässä sanaa 'complicity', joka tarkoittaa osanottoa ja yleensä vielä rikokseen, ts. rikoskumppanuutta. Mielestäni ilmaisu on turhan dramaattinen, joten itse olen käyttänyt rikoskumppanuuden sijaan sanaa 'kannattajat', mikä ei ole ristiriidassa Connellin tavassa määritellä kyseinen konfiguraatio.

kilpailua työpaikalla tai toisten miesten julkista nöyryyttämistä. Hegemoniaa yhteenliittävistä käytännöistä olen tähän mennessä maininnut miesten vallan ja homososiaalisuuden. Kolmas on pakko-heteroseksuaalisuus. Hegemonisen ja sitä kannattavien maskuliinisuuksien konfiguraatiot ovat avoimia vain heteromiehillä. Ei-heteroseksuaalit miehet leimataan poikkeaviksi, sairaiksi ja naisellisiksi ei-miehiksi. Connellin mukaan alistettujen maskuliinisuuksien konfiguraation ytimen muodostavat homoseksuaalit miehet. (Connell 1995, 143–163.)

Marginalisoidut maskuliinisuudet ovat alisteisuuden sijaan työnnetty tai sivuutettu syrjään keskustasta ja maskuliinisuuden hegemoniasta. Miehet voivat myös tietoisesti asettua marginaaliseen positioon suhteessa miesten enemmistön valtavirtaan. Se voi olla tietoista vastarintaa tai kieltäytymistä hallitsevista diskursseista. Marginaaliin joutuvat esimerkiksi väkivaltaisten jengien jäsenet. Väkivalta yhtäältä takaa heille maskuliinista kompetenssia, hegemoniaa tiettyssä yhteisössä, mutta toisaalta se asettaa heidät vastakkain yhteisöä laajemman yhteiskuntajärjestyksen kanssa, minkä takia he ovat syrjässä vaikka eivät alisteisessa tai hallitsevassa asemassa. (Connell 1995, 80-81; ks. Jokinen 2000, 220.) Samoin koti-isä marginalisoituu helposti, mutta ei välttämättä joudu alisteiseen asemaan, sillä isyys todistaa hänen heteroseksuaalista kykyään.

Connell on pyrkinyt rakentamaan kriittisen miestutkimuksen käyttöön teoreettista viitekehystä, ei maskuliinisuustypologiaa, joka sellaisenaan soveltuisi analyysin välineeksi. Tämän takia näitä neljää konfiguraatiota on syytä tarkentaa kussakin tutkimuksessa erikseen. Hegemonista maskuliinisuutta voitaisiin kriittisessä tutkimuksessa lähestyä myös marginaalista käsin ja keskittyä maskuliinisuuksien risteytymiin (Nordberg 2000, 45-46). Tutkimalla vain hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraatiota saatetaan päätyä miesten valtaa luonnollistavaan toistoon, jossa paljastamisen sijaan luonnollistetaan edelleen maskuliinisuuden hegemoniaa. Kriittisen miestutkimuksen tulisi sen sijaan horjuttaa itsestään selviä ”totuuksia” ja tuoda esiin niiden rakenteisuus.

Diskurssiivinen muodostuma ja subjekti

Maskuliinisuus konfiguraationa voidaan ymmärtää eri diskursseissa tuotettuna ”totuudellisena” tietona sekä puhe- ja ajattelutapana maskuliinisuuksista. Evoluutiopsykologisessa diskursissa maskuliinisuus on evoluution muokkaama miehen psykofyysinen kokonaisuus, jonka perusta on geneettinen. Konstruktionistisissa puhetavoissa maskuliinisuus on maskuliiniseksi nimettyjen asioiden, esineiden ja ilmiöiden kulttuurisidonnainen rakennelma.

Yhdessä kulttuurissa tiettyinä aikoina esiintyy useita eri diskursseja, jotka käyvät diskursiivista kamppailua siitä, kenen tieto ja kenen muotoilemat puheen kohteet ovat ”tosia”. Osa puhetavoista on hallitsevassa asemassa ja niitä kutsutaan hegemonisiksi. Esimerkiksi uskonasioissa hallitsee kristillinen puhe- ja ajattelutapa, soitaan liittyvissä asioissa puolustusvoimien näkemykset ja talousasioissa ’markkinavoimien kapitalistinen diskurssi’. Connellin käsitys hegemonisesta maskuliinisuudesta konfiguraationa on lähellä Michel Foucault’n käsitystä hegemonisesta diskursista.

Diskurssi viittaa tiettyyn puhe- ja ajattelutapaan jostain kohteesta. Foucault’n jälkistrukturalistisessa diskursianalyysissä käsite kattaa sekä sen mitä sanotaan (kieli) että sen mitä sanomisesta seuraa (käytäntö). Foucault’n mukaan diskurssi myös muotoilee puhumansa kohteet ja sisältää tuohon kohteeseen liittyvän tiedon järjestelmän ja tietoon kietoutuvan vallan järjestelmän. Tällaista diskursia Foucault kutsuu diskursiiviseksi muodostumaksi. (Ks. Foucault 1997, 107; Hall 1992a, 291; 1997b, 41–51; Fairclough 1997, 31; Jokinen 2000, 108-116.)

Diskurssit eivät ole avoimia kaikille, vaan ainoastaan niille, jotka asettuvat diskurskien tarjoamiin puhepaikkoihin, joita kutsutaan subjektipositioiksi tai -asemiksi. Subjekti konstruoituu siis diskurssin tarjoamista ehdoista käsin. Yksittäisen miehen maskuliinisuutta voidaan ajatella diskursiivisen subjektiposition rajaamaksi ja tuottamaksi. Kun mies asettuu tiettyyn maskuliinisuutta tuottavaan diskurssiin, hänestä tulee maskuliininen subjekti ja toimija tuohon

diskurssiin. Diskurssi mahdollistaa tietynlaisen puheen, mutta myös rajaa puhetta. Samalla mies ottaa tietyn aseman suhteessa maskuliinisuuksien kokonaisuuteen.

Foucault'n (1977, 115) ajattelussa subjekti rakentuu diskurssin tarjoamasta paikasta käsin. Se ei ole siis ruumiillinen puhuja tai toimija. Diskurssi tuottaa myös toisenlaisia subjekteja, joita Hall (1997b, 56) luonnehtii figuureiksi, jotka personoivat tiettyjä diskurssissa tuotettuja tiedon muotoja. Esimerkiksi sotilaallisen diskurssin personoituja subjekteja ovat 'alokas' tai 'varusmies' (ks. Jokinen 2000, 139–140, 170–184).

Tämän perusteella voidaan muotoilla edellä esitetty käsitys maskuliinisuudesta konfiguraationa toisin ja todeta seuraavaa:

- (4) Tietty diskursiivinen muodostuma tarjoaa tietynlaisia maskuliinisia subjektipositioita, joihin asettumalla maskuliininen subjekti rakentuu. Diskurssi tarjoaa tiedon puhumistaan kohteista, epistemologiset perusteet tiedolle ja tähän tiedon järjestelmään kietoutuvan vallan. Positiosta käsin diskurssin sisältämä tieto tulee mielekkääksi ja mahdolliseksi ottaa käyttöön.

Connellin hegemonisen maskuliinisuuden konfiguraation ja Foucault'n hegemonisen diskursiivisen muodostuman olennainen ero on käsitykseni mukaan siinä, että Foucault ei ollut kiinnostunut tietoisista ruumiillisista subjekteista vaan diskurssien tarjoamista subjektipaikoista. Connell pitää tällaisen teoreettisen ajattelun vaarana sitä, että sukupuolesta tulee pelkkä subjektipositio diskurssissa, ja samalla unohdetaan kysyä, mitä todellisia seurauksia sukupuolierosta on. Sukupuoli on diskursiivinen paikka, mutta siihen sisältyy myös materiaallinen ja ruumiillinen ulottuvuus. Ruumis on väistämätön osa maskuliinisuuden konstruktioita. (Connell 1995, 51, 56.) Foucault ei sinänsä kiellä ruumiin merkitystä, mutta hänelle kyse on ruumiiseen liittyvästä diskurssin tuottamasta tiedosta ja kohtelusta (Hall 1997b, 51). Esimerkiksi miten eri diskurssissa tuotetaan tietoa sukupuolitetuista kehoista ja mihin ruumiilliseen

seikkaan sukupuoli-ero eri diskursseissa paikallistetaan (ks. Ruotsalainen 1995).

Hegemonisille diskursseille on ominaista luonnollistuminen, mikä tarkoittaa alkujaan kulttuuristen totuuksien vääntymistä hiljalleen biologisina pidetyiksi faktoiksi (Hall 1992, 293; Hebdige 1979, 16). Luonnollistuuksaan maskuliinisuus ymmärretäänkin positioon liittyvän ominaisuuden sijaan yksilön synnynnäisenä ominaisuutena. Sen sijaan, että miehestä tulee väkivaltainen prosessissa, jossa hän omaksuu hegemonisen väkivaltaisen diskurssin tietoa ja asettuu diskurssin tarjoamaan positioon, väkivaltaisuus on mieheissä sisäsynnyistä ja diskurssi heijastaa tuota luonnollista väkivaltaisuutta. Luonnollisina pidetyillä kulttuurisilla totuuksilla on taipumus muuttua määrääviksi. Kaikkien miesten tulee olla kulttuurisesti määritellyllä mutta luonnolliseksi ymmärretyllä tavalla maskuliinisia, ja asettua noille maskuliinisille yksilöille varattuihin positioihin. Diskurssi, sen tarjoama subjektipositio ja representaatiot, alkavat hallita todellisten miesten elämää ja pakottaa sitä tietynlaiseksi väittämällä, että juuri hegemonisen diskurssin tarjoama maskuliinisuus on luonnon asettamaa, normaalia ja tervettä.

Kulttuurinen tekstintutkimus

Kulttuuri

Yhdestä puusta -kirjassa maskuliinista subjektia lähestytään merkityksen kautta, eikä esimerkiksi nimeämällä ja erittelemällä tiettyjä diskursseja, diskursiivisia käytäntöjä ja subjektipaikkoja. Toki diskurssianalyyssissäkin tarkastellaan merkityksiä, mutta tässä kirjassa eri luentoja jäsentävät käsitteet 'merkitys' ja 'representaatio' sivuuttavat diskursiiviseen muodostelmaan kohdistuvan mielenkiinnon. Tutkittavien tekstien kohdalla ei pysähdytä pohtimaan,

minkäläinen diskurssi sanelee kyseisen representaation esiintymistä ja täten pureuduta itse diskurssiin. Lähestymistapaa tai paremminkin metodologiaa voidaan luonnehtia Mikko Lehtosen (1996) käyttöönottaman teoreettis-metodologisen käsitteen mukaisesti *'kulttuuriseksi tekstintutkimukseksi'*.

Kulttuuri on merkitysten tuottamista, vaihtamista ja kierrättämistä yksilöiden ja ryhmien välillä eikä suinkaan joukko esteettisesti korkeatasoiseksi luokiteltuja korkeakulttuurisia objekteja, kuten romaaneja, näytelmiä ja maalauksia. Kulttuuria on se, mitä ihmiset tekevät tai paremminkin merkitsevät tietyllä alueella tietynä aikana. Kulttuurin jäseneksi tuleminen merkitsee tiettyyn kulttuuriin liittyvien käsittekarttojen oppimista, omaksumista ja käyttämistä. (Hall 1997a, 2–3; Hall 1997b, 17–19; Hebdige 1979, 5–6.) Usein tämä tapahtuu lapsen aikuistuessaa, mutta yhtä hyvin aikuinen voi omaksua itselleen vieraan kulttuurin käsittekarttojen joukon. Esimerkiksi maahanmuuttajat saattavat Suomeen tullessaan kohdata heille aluksi täysin käsittämättömiä käsittekarttoja vaikkapa sukupuolten välisistä suhteista.

Merkki, merkitys ja koodi

Kulttuuri on merkitysten tuottamista ja vaihtamista, mutta mitä on merkitys.

Merkityksen ongelman ytimenä on kysymys kielen esittävän tehtävän mahdollisuudesta ja onnistumisesta. Miten lausutuista ään-teistä tai kirjoitetuista kirjaimista voi muodostua sanoja ja lauseita, jotka *viittaavat* itsensä ulkopuolelle tai *ilmaisevat* asioita ja asiointiloja? Jos viittauksen kohteena on reaali maailmassa esiintyviä olioita ja tosiasioita, merkityksen ongelma muotoutuu kysymys kielen ja todellisuuden välisestä suhteesta. (Niiniluoto 2000, 21.)

Sveitsiläinen kielitieteilijä Ferdinand de Saussure paneutui 1800–1900-luvun taitteessa merkityksen probleemaan keskittymällä kielen merkitsevään merkkiin, sanaan.⁹ Hän purki sen analyttisesti kahteen osaan. Merkin akustista ja materiaalista muotoa hän kutsui *merkitsijäksi* ja merkin käsitettä, sen ideaa, *merkityksi*. Merkitsijä merkitsee jollekulle jotain tiettyä merkittyä käsitettä. Esi-merkiksi sana 'macho' merkitsee aivan erityislaatuista miehisyyttä, joka eroaa toisista miehiin viittaavista sanoista kuten 'don Juan' tai 'nuori mies'. Merkitsijän ja merkityn välillä ei ole mitään luonnollista tai kausaalista yhteyttä, ja niitä yhdistävätkin kulttuuriset konventiot ja sopimukset. Tästä juontuu puhe merkin mielivaltaisesta, arbitraarisesta, luonteesta. Ei ole mitään perustetta sille, että käsitteeseen 'mies' viittaa nimenomaan nelikirjaiminen suomen kielen sana 'mies'.

Vaikka merkitsijän ja merkityn suhde on mielivaltainen, niin jokin merkityksen tuottamista säättää, jotta kommunikaatio ylipääntään on mahdollista. Saussuren vastaus tähän oli se, että merkitsijät ja merkityt organisoituvat eroista ja yhtäläisyyksistä kielijärjestelmän toisiin merkitsijöihin ja merkittyihin. 'Mies' on vastakohta 'naiselle'; 'macho' on eri asia kuin 'nössö' ja niin edelleen. Merkit ovat siis merkityksellisiä suhteessa toisiin saman järjestelmän merkkeihin.

Merkitykset voidaan jakaa kahteen tasoon, denotaatioon ja konnotaatioon. Merkin *denotaatioksi* ymmärretään merkin kirjaimellinen merkitys eli se merkitys, minkä merkkijärjestelmän jäsenet melko yksimielisesti hyväksyvät tiettyä aikana. *Konnotaatio* viittaa puolestaan merkin herättämiin sivumerkityksiin tai miellelyhtymiin. Ne ovat denotaatiota herkemmin muutettavissa olevia seurannaismerkityksiä. Näistä osa on kulttuurisia ja osa subjektiivisia. (Ks. Hall 1992b, 140; Lehtonen M. 1996, 108-110; Vuorinen 1997, 69–72.)

⁹ Saussuren kirjallinen tuotanto on suppea. Hänen kieliteoriaansa keskeinen osa muodostuu yleistä kielitiedettä käsittelevästä luentosarjasta, joka julkaistiin postuumisti luentomuistiinpanojen pohjalta (ks. Culler 1994).

Miehen kulttuurisia konnotaatioita ovat esimerkiksi iso koko, voima ja rationaalisuus.

Saussure keskittyi puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen, mutta kieleksi tai merkkijärjestelmäksi voidaan ymmärtää mikä tahansa merkityksiä tuottava merkkien sarja. Kulttuuritutkija Stuart Hallin mukaan jostain merkkien sarjasta tulee kielellinen systeemi, kun se merkityksellistää jotain. Esimerkiksi jalkapallofanien naamaväreistä, huiveista ja välihuudoista tulee kieltä, kun ne merkitsevät fanien isänmaallisuutta, ylpeyttä paikallisesta joukkueesta tai muuta vastaavaa. (Hall 1997a, 4–5.) Tällainen laeva käsitys merkkijärjestelmästä ja merkityksestä on nykyisen jälkistrukturalistisen kulttuurintutkimuksen lähtökohta.

Kun Saussure totesi, että merkit organisoituvat merkkijärjestelmän sisällä erojen kautta, Hall on lähestynyt ongelmaa toteamalla, että ”merkkejä merkityksen välineinä organisoidaan koodien avulla” (Hall 1992b, 133). Merkkeihin sisäänkoodataan mielekäs merkitys, tai kuten Hall toteaa, ”sanoma”, jonka vastaanottaja koodaa ulos eli merkityksellistää merkin. Asia on varsin yksinkertainen. Joku sanoo jotain jollekulle ja toinen ymmärtää sen. Asia komplisoituu, kun viestin vastaanottaja merkityksellistää merkin eri tavoin kuin viestin lähettäjä on tarkoittanut. Esimerkiksi vakava draama voidaan koodata ulos komediana. (Ks. Hall 1992b, 145–148.) Tai kun otetaan huomioon, että merkin denotaatio ja konnotaatio ovat tietyllä tavoin koodattuja – eivät ”luonnollisia”.

Koodin käsite auttaa myös ymmärtämään, miten sosiaalinen todellisuus jakautuu maskuliiniseen ja feminiiniseen. Maskuliiniseksi koodautuu miehen möreän äänen lisäksi mekaanisten koneiden, luonnonilmiöiden tai naisten möreä ääni. Tässä maskuliininen koodi on siis ’möreä ääni’. Se ei ole luonnollisesti tai oikeasti maskuliininen, vaan siitä tulee maskuliininen koodauksen tähden – täysin riippumatta siitä, vaikka miesten enemmistö puhuisi matalammalla äänellä kuin naisten enemmistö. Se ei sinänsä ole määräävää. Möreästä äänestä tulee sukupuolistunut vasta, kun se koodataan sukupuolen kannalta merkitykselliseksi.

Todellisuus on kielen ulkopuolella, mutta kieli välittää sitä jatkuvasti. Mitä voimme tietää ja sanoa on tuotettava diskurssissa ja diskurssin kautta. Diskursiivinen 'tieto' ei ole tulosta 'todellisuuden' läpinäkyvästä esittämisestä kielessä vaan seurausta kielen artikuloimisesta suhteessa todellisiin oloihin ja suhteisiin. Ymmärrettävää diskurssia ei voida tuottaa käyttämättä koodia. (Hall 1992b, 138.)

Koodaamisesta voi tulla myös yksi identiteetin rakentamisen tekniikoista. Elina Mikola pohtii artikkelissaan, miten lautailukulttuureissa tietty pukeutuminen merkitsee kyseisen alakulttuurin koodien tunnistamista ja miten koodien on jatkuvasti muututtava, koska yleinen nuorisomuoti omaksuu alakulttuurisia koodeja. Pukeutumalla tietyllä tavoin yksilö identifioituu tiettyyn ryhmään ja sosiaaliseen kategoriaan sekä samalla erottautuu muista tietyssä ajassa ja paikassa mahdollisista ryhmistä ja kategorisoinneista. Hän konstruoi itselleen *identiteettiä*, tarinaa siitä, kuka olen, mihin kuulun ja mistä eroan sekä mistä olen tullut ja mitä minulle on tapahtunut. Kun yksilö hallitsee ryhmän pukeutumiskoodit, hän voi luoda oman persoonallisen tyylinsä ryhmän koodien sallimissa rajoissa.

Representaatiosta performatioon

Merkityksen ohella 'representaatiosta' on tullut kulttuurintutkimuksessa keskeinen teoreettis-metodologinen käsite. Kieli koostuu merkitsevästä merkeistä, ja representaatio yhdistää kielen merkit ja merkitykset kulttuuriin. *Representaatio* on tapahtuma, jossa ihminen kielen avulla merkityksellistää maailmaa itselleen ja toisille ihmisille. (Hall 1997b, 15.) Kieli on merkityksiä tuottava, representatiivinen käytäntö. Representaatiot toimivat perustaltaan samoin

kuin merkit erojen, yhtäläisyyksien, paradigmojen ja syntagman kautta.

Kun esimerkiksi Pasi Salonen lukee artikkelissaan ”Naama ponnarille” maskuliinisuuden representoitumista radio-ohjelmassa ”Pietarinkadun Oilers GoGo –lätkäshow”, hän tarkastelee ohjelmaa merkeistä koostuvana ja merkityksiä tuottavana merkkijärjestelmänä tai *kulttuurisena tekstinä*, joka pitää sisällään toimittajien ja vierailijoiden puheen, näiden puhujien roolit, puhetta rytmittävät musiikkivalinnat ja taustalta kuuluvat muut äänet, kuten kaukalon kolinan. Näistä merkeistä merkityksellistyy tietty representaatio tai representaatioita. Ne ovat maskuliinisuuden esittämistä, edustamista ja merkityksellistämistä tai, filosofi Judith Butlerin (1990) mukaan, performaatiota. Kyseisessä radio-ohjelmassa tai paremminkin sen merkkijärjestelmässä liitetään tietoisesti ja tiedostamatta maskuliinisuuteen tiettyjä merkityksiä – ei siis sattumanvaraisesti mitä tahansa merkityksiä.

Butlerin ajatus on, että sukupuoli tulee näkyväksi tekemisen ja toiston kautta. Miehisyyden vaikutelma saadaan aikaan toistamalla sosiaalisesti ja kulttuurisesti mieheen liitettyjä eleitä, puhetapoja, mielipiteitä, harrastuksia tai työtapoja. Toisto luo vaikutelman luonnollisuudesta ja jähmettää miehisyyden tiettyihin hitaasti muuttuviin malleihin, jotka sisältyvät miehiin subjektipositioihin. Sukupuoli on performaatio, mikä ei tarkoita samaa kuin performanssi. Edellinen viittaa normeihin, jotka ovat olemassa ennen yksilöä ja jotka sen tähden ylittävät ja rajoittavat häntä. Jälkimmäinen viittaa olemassa olevien normien ja sukupuolistavien merkitsijöiden tietoiseen ja tahalliseen liioitteluun ja parodiaan. Performanssi on valinta, esimerkiksi drag queenit ovat miehiä, jotka pukeutuvat teatraalisesti naiseuteen (ks. Jokinen 2001).

Tämän perusteella voidaan muotoilla johdannon lopuksi vielä viides maskuliinisuuden määritelmä. Sen mukaan maskuliinisuus on sitä, miten

- (5) Tietyissä historiallisessa ajassa ja paikassa tietyn kulttuurin jäsenet merkitsevät, merkityksellistävät ja representoivat tekoja, eleitä, asioita ja ilmiöitä maskuliiniseksi. Subjektin maskuliinisuus rakentuu näiden tekojen ja eleiden performatiivisesta toistosta.

Kulttuurin lukuisissa merkkijärjestelmissä maskuliinisuutta esitetäänkin moninaisesti ja ristiriitaisesti. Tämän takia luennassa tulee ottaa huomioon se konteksti, jossa sitä representoidaan. Esimerkiksi Heli Perkkiön luenta hevimiesten maskuliinisuudesta tulee ymmärrettäväksi vasta, kun hän taustoittaa ilmiön kansainvälistä ja musiikillista historiaa. *'Kontekstin'* käsitteellä viitataan tiettyihin merkkeihin liittyvään yhteiseen tietoon ja perinteeseen. Konteksti on se historiallinen ja tiedollinen käyttöyhteys, jossa merkit tulevat merkitseviksi. (Ks. Lehtonen M. 1996.)

Tiivistäen: tutkimus pohjautuu kriittisen miestutkimuksen teoriaan, erityisesti R.W. Connellin maskuliinisuuden teoriaan. Tutkimuksen eri artikkeleissa luetaan kulttuurisia tekstejä vaihtelevin metodein. Menetelmiä teoriaan niveltävät kulttuurisen tekstintutkimuksen metodologiset käsitteet ja lähestymistapa, jossa kulttuuriksi ymmärretään merkitysten tuotannoksi.

Kirjallisuus

- Adam, Barry D. (1998) "Theorizing Homophobia." *Sexualities*, vol I (4), 387–404.
- Badinter, Elisabeth (1993/1992) *Mikä on mies?* Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Bly, Robert (1992/1990) *Rautahannu. Matka miehuuteen*. Suom. Leena Nivala. Helsinki: WSOY.
- Braidotti, Rosi (1993/1991) *Riitasointuja*. Suom. Päivi Kosonen. Tampere: Vastapaino.
- Brittan, Arthur (1989) *Masculinity and Power*. Oxford & New York: Basil Blackwell.
- Butler, Judith (1990) *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Carrigan, Tim & Connell, R.W. & Lee, John (1985) "Toward a New Sociology of Masculinity". *Theory and Society*, vol. 14(5), 551–604.
- Connell, R.W. (1987) *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R.W. (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Culler, Jonathan (1994/1986) *Ferdinand de Saussure*. Suom. Risto Heiskala. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Easthope, Antony (1992/1986) *What a Man's Gotta Do. The Masculine Myth in Popular Culture*. New York & London: Routledge.
- Edley, Nigel & Wetherell, Margaret (1995) *Men in Perspective: Practice, Power and Identity*. London: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf.
- Fairclough, Norman (1997/1995) *Miten media puhuu*. Suom. Virpi Blom & Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, Michel (1997/1969) *The Archaeology of Knowledge*. Trans. A.M. Sheridan Smith. 7th printed. London: Pantho Books.
- Fornäs, Johan (1998) *Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuus*. Suom. Juha Herkman ja Mikko Lehtonen. Tampere: Vastapaino.
- Gilmore, David D. (1990) *Manhood in the Making: Cultural concepts of masculinity*. New Haven: Yale University Press.

- Hall, Stuart (1992a) "The West and the Rest: Discourse and Power." Teoksessa Stuart Hall & Bram Gieben (eds.): *Formations of Modernity*. Cambridge, Polity Press 275–320.
- Hall, Stuart (1992b/1980) "Sisäänkoodaus/uloskoodaus." Teoksessa Hall, Stuart: *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Suom. Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino, 133–148.
- Hall, Stuart (ed.) (1997) *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.
- Hall, Stuart (1997a) "Introduction." Teoksessa Hall (ed.), 1–11.
- Hall, Stuart (1997b) "The Work of Representation." Teoksessa Hall (ed.), 15–64.
- Hearn, Jeff (1987) *The Gender of Oppression: Men, Masculinity, and the Critique of Marxism*. New York: St. Martin's Press.
- Heikkinen, Teppo (1994) "Heteroseksismi ja homojen marginalisointi." Teoksessa , Jorma Sipilä & Arto Tiihonen (toim.) *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino, 81-101.
- Hoikkala, Tommi (1996) "Esipuhe." Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.) *Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa*. Gaudeamus, Helsinki, 3–5.
- Jokinen, Arto (1999) "Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus?" Teoksessa Jokinen (toim.), 15–51.
- Jokinen, Arto (toim.) (1999) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press.
- Jokinen, Arto (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Jokinen, Arto (2001) "Näin tehdään nainen: miesten ristiinpukeutuminen." Teoksessa Nikunen, Minna & Gordon, Tuula & Kivimäki, Sanna & Pirinen, Riitta (toim.) *Nainen/Naiseus/Naisellisuus*. Tampere: Tampere University Press, 191–212.
- Kaufman, Michael (1987) "The Construction of Masculinity and the Triad of Men's Violence." Teoksessa Kaufman (ed.) *Beyond Patriarchy. Essays by Men on Pleasure, Power, and Change*. Toronto & New York: Oxford University Press, 1–29.
- Kimmel, Michael S. (ed.) (1994) *Theorizing Masculinities*. London: Sage.

- Kimmel, Michael S. (1996) *Manhood in America: a Cultural History*. New York: The Free Press.
- Kosonen, Päivi (1996) ”Subjekti.” Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.) *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 179–205.
- Lehtonen, Jukka (toim.) (1999) *Homo fennicus – miesten homo- biseksuaalisuus muutoksessa*. Helsinki: Naistutkimusraportteja.
- Lehtonen, Jukka (1999a) ”Homottelu ja heteronormatiivinen kiusaaminen koulussa.” Teoksessa Lehtonen (toim.), 73–92.
- Lehtonen, Jukka (1999b) ”Pojista miehiä koulun heterojärjestyksessä.” Teoksessa Jokinen (toim.), 121–148.
- Lehtonen, Mikko (1996) *Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstin tutkimuksen lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino.
- Löfström, Jan (1999) ”Homomiehen symbolinen merkitys eli miten kulttuurinkuvasto muuttuu ja miksi?” Teoksessa Lehtonen J. (toim.), 9–24.
- Mac An Ghaill, Mairtin (1994: *The Making of Men: Masculinities, Sexualities and Schooling*. Buckingham: Open University Press
- Miedzian, Myriam (1991) *Boys will be Boys: Breaking the Link between Masculinity and Violence*. London: Virago.
- Niiniluoto, Ilkka (2000) ”Johdatus merkityksen merkityksiin.” Teoksessa Airola, Anu & Koskinen, Heikki J. & Mustonen, Veera (toim.) *Merkkillinen merkitys*. Helsinki: Gaudeamus, 13–25.
- Nordberg, Marie 2000: Hegemonibegrepet och hegemonier inom mansforskningfältet. Teoksessa Per Folkesson, Marie Nordberg & Gldina Smirthwaite (red.) *Hegemoni och mansforskning*. Rapport från workshopen i Karlstad 19.-21. mars 1999, Arbetsrapport, Karlstads universitet, Karlstad, 37-66.
- Ronkainen, Suvi (1999) *Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruotsalainen, Ritva (1995) ”Kadonnut sukupuoli.” *Tiede & Edistys*, 20:4, 310–317.
- Sedgwick, Eve Kosofsky (1985) *Between Men: English Literature and Male Homosocial Desire*. New York: Columbia University Press.

- Siltala, Juha (1994) *Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan*. Helsinki: Otava.
- Soikkeli, Markku (1996) Veljeys, veljeys ja veljeys. *Kulttuurin tutkimus* 13:4, 15–24.
- Stålström, Olli (1999) ”Taistelu määrittelijän vallasta: homouden leimojen loppu.” Teoksessa Lehtonen J. (toim.), 24–41.
- Vuorinen, Jyri (1997) *Taideteos merkinä. Johdatus semioottiseen taidekäsitelmään*. Helsinki: SKS.
- Whitehead, Stephen M. (2002) *Men and Masculinities*. Cambridge: Polity Press